Kisfaludi András*

DOI: 10.59851/jk.81.10.7

Hibás teljesítés
Kutatás – oktatás – gyakorlat

Czirfusz György *Hibás teljesítés. Kellékszavatosság. Jótállás. Kártérítés* címmel az ORAC Kiadónál 2025-ben megjelent kötetének[1] ismertetése is kezdődhet a *habent sua fata libelli* latin szállóigével, amely az időszámításunk szerinti második században élt Terentianus Maurustól származik, s amelyet közhelyszerűen szoktunk felidézni, ha könyvekről beszélünk. De csak akkor minősül valóban közhelynek, ha a könyv történetéből, sorsából magára a könyvre nézve nem adódnak fontos következtetések. Az itt ismertetett könyv esetén azonban indokoltnak tűnik a mondás említése – feltéve, hogy a szokásosan használt magyar fordítások közül előnyben részesítjük azt, amely szerint „a könyveknek megvan a maguk története" szemben „a könyveknek megvan a maguk sorsa" változattal. Az előbbi ugyanis megengedi, hogy a könyv keletkezésének történetével is foglalkozzunk, míg az utóbbi inkább a már létrejött könyv befogadásáról, felfogásáról és az ebből kialakuló (utó)történetéről, sorsáról szóló gondolatoknak adna teret. Az eredeti összefüggéséből kiragadott szövegtöredék kontextusát is figyelembe véve valószínűleg az utóbbi értelmezés áll közelebb az ókori szerző mondandójához, hiszen a mondat többi részét is felidézve arról beszél, hogy az olvasó felfogóképességétől függően a könyveknek megvan a maguk sorsa *(pro captu lectoris habent sua fata libelli),* azaz a könyvek sorsa attól függ, hogy az olvasó hogyan érti, miként fogja föl annak tartalmát. Ez azonban nyilvánvalóan egy már létező, az olvasó által megismerhető könyv esetében értelmes megállapítás, amibe szigorúan véve nem érthető bele a könyv keletkezésének története, hacsak az nem befolyásolja az olvasó felfogását.

Ez utóbbi értelemben Czirfusz György könyvéről még nem sokat lehetne mondani, hiszen egy újonnan megjelent könyvről van szó, amelynek fogadtatásáról, az olvasók széles körének értékeléséről, a könyv szakmai visszhangjáról még nem tudnánk beszámolni. Az viszont sokatmondó lehet, hogy miként jött létre a könyv, hogyan, milyen céllal született meg, mert ez bizonyos értelemben a tartalmat, a módszert, a feldolgozott téma megközelítését is meghatározza, vagy legalábbis megadja az alapjait. A szerző ügyvédi gyakorlati tevékenysége mellett óraadóként több mint egy évtizede folyamatosan és rendszeresen részt vesz az egyetemi jogászképzésben: több jogi karon is hirdet meg és tart órákat a polgári jog területére tartozó témákban. Az egyik ilyen, választható tantárgyként meghirdetett kurzusa a hibás teljesítéssel foglalkozik. A hibás teljesítés mint egy nevesített szerződésszegés-fajta természetesen megkerülhetetlen részét képezi a kötelező polgári jogi tananyagnak is. Ha azonban erről az egyetlen – a kötelmi jog általános részének egészéhez képest mégis csak egy töredéknek számító – kérdésről egy egész félévet felölelő, önálló kurzusban gondolkodunk (csak az összevetés kedvéért: a kötelező tananyag keretében az egész kötelmi jog általános részre is „csak" egy félév jut), akkor nyilvánvaló, hogy a speciális kurzus a hibás teljesítésről sokkal részletesebben, sokoldalúbban tud szólni, mint az általánosan kötelező anyag. Ez a többlet két irányban is megnyilvánulhat. Egyrészt jut idő mind a kérdés elméleti alapjainak, összefüggéseinek részletesebb bemutatására, mind a hibás teljesítésre vonatkozó szabályok alkalmazásának, gyakorlatának, mindennapjainak a felvillantására is. Az ilyen kurzus anyaga szükségszerűen eltér a kötelező tananyagtól: nemcsak a kötelező anyag alaposabb tárgyalásáról van szó, hanem a kötelező részt meghaladó ismeretek átadásáról is.

Ezeknek a körülményeknek két következménye is van. Egyrészt az óraadó oktatónak össze kellett gyűjtenie, fel kellett dolgoznia azt a többlet-anyagot, amelyet a kurzus tárgyává kívánt tenni. Mivel a hibás teljesítés Czirfusz György korábbi kutatási területét is jelenti, ez valójában szép példáját adja a tudományos kutatási eredmények egyetemi szintű oktatásban való hasznosulásának, azon eötvösi gondolatnak, hogy „Tudományos az iskola, tudományos a tanítás ott, de csakis ott, ahol tudósok tanítanak. Hozzátehetem, hogy tudósnak nem a sokat tudót, hanem a tudomány kutatóját nevezem."[2]

A másik következmény, hogy a speciális kurzuson résztvevő hallgatók számára szükség volt olyan tansegédletre, amelyen keresztül a kurzus anyagához rendszerezett, feldolgozott formában hozzáférhetnek. Így az abból adódó lehetőség, hogy egy hozzáértő, tudományos kutatásokkal megalapozott tudással rendelkező oktató akar ismereteket átadni a hallgatóknak, s az igény arra, hogy ezek az ismeretek összefoglalt, rögzített formában jelen-

* Professzor emeritus, ELTE ÁJK.

[1] Czirfusz György: *Hibás teljesítés. Kellékszavatosság. Jótállás. Kártérítés.* Budapest, ORAC, 2025.

[2] Eötvös Loránd: *Az egyetem feladatáról. Rektori székfoglaló beszéd a Budapesti Tudományegyetemen.* 1891. https://www.ponticulus.hu/rovatok/limes/rektori.html#gsc.tab=0 (2026.02.09.).

jenek meg, együttesen létrehozta azt az írott anyagot, amely az ismertetett könyv alapját jelentette.

Ebből pedig további következmények adódnak, s itt jutunk el a könyv saját történetéig, valamint odáig, hogy ez a történet hogyan befolyásolja, határozza meg a könyvet magát. A könyv története által meghatározott sajátosságok közül hármat szeretnék kiemelni.

1. Mivel a könyv indíttatása az egyetemi oktatásban való felhasználás lehetősége volt, ezért igyekszik a téma teljes körű feldolgozására. A teljes körből két jellemző sajátosságot érdemes kiemelni. Egyrészt a könyv visszanyúl a tárgyalt jogintézmények elméleti alapjaiig. Ha a jogászképzést jogtudományi képzésként képzeljük el, s ennek megfelelően igyekszünk megvalósítani, akkor nem elégedhetünk meg jogtechnikusok kiképzésével, hanem hangsúlyt kell helyezni az elméleti alapokra is. Persze hallunk időnként olyan véleményeket, amelyek szerint a jog tisztán gyakorlati diszciplína, elvileg sem alkalmas elméleti megközelítésre, s így nem képes tudományként funkcionálni. Anélkül, hogy ezt a vitát itt és most véglegesen le akarnánk zárni, csak annyit érdemes kiemelni, hogy a könyvsikeresen jeleníti meg az egyébként gyakorlati részproblémaként is felfogható hibás teljesítés elméleti összefüggéseit. S ha valaki kételkedne abban, hogy ilyen összefüggések egyáltalán léteznek-e, annak figyelmébe ajánlom, hogy a szerződési jognak bizonyosan átfogó, általánosítható alapelve a tipikusnak tekinthető visszterhes szerződések körében az értékarányosság védelme. A szerződés hibás teljesítése ezt az alapvető követelményt sérti meg, mert a hibásan teljesített szolgáltatás értéke nem éri el a hibátlan szolgáltatás értékét, miközben az ellenszolgáltatás a teljes értékű szolgáltatás ellenértékét képviseli. (Csak a teljesség kedvéért utalunk arra, hogy még az ingyenes szerződések körében is jelentősége van annak, hogy a kötelezett teljes értékű, hibátlan szolgáltatással tartozik, még ha e kötelezettségének megszegése a visszterhes szerződésekhez képest enyhébb megítélés alá esik is.) Vagyis a hibás teljesítés részproblémaként is a szerződési jog alapintézményeit, elméleti alapjait érinti, s ilyen módon elvi jelentőséggel bír.

A teljességre törekvés körében kell említeni a könyv másik sajátosságát, vagyis azt a célkitűzést, hogy a hibás teljesítéssel kapcsolatos fogalmi apparátust világossá tegye. Mindez a szerződési joggal ismerkedő hallgatók számára nélkülözhetetlen, de mindannyian tudjuk, hogy időről időre a gyakorló (és gyakorlott) jogászok is szembe találhatják magukat olyan problémákkal, amelyek megnyugtatóan a jogi fogalmak megfelelő kezelésével oldhatók meg. Vagyis a jogi fogalmak pontos ismerete akkor is fontos, ha azokat egy gyakorló jogász esetében már meglévőnek tekintjük. Mivel ezek a fogalmak maguk is értelmezést igényelnek, ezért nem gondolhatjuk, hogy azok egyszer s mindenkorra rögzíthető tartalommal bírnak – sokkal inkább az a helyzet, hogy e fogalmak is alakulnak, fejlődnek, adott esetben a joggyakorlat is megváltoztathat egy jogi fogalmat. Ezért a fogalmak tisztázására való törekvés a szerző részéről nemcsak az oktatási funkcióhoz kapcsolódó gyakorlat, hanem a joganyag feldolgozásának teljessége által megkövetelt módszer. A polgári jog tudományával ismerkedő hallgatónak, de a gyakorló jogásznak is tisztában kell lennie például azzal, hogy egy szerződés teljesítésének szándékával kifejtett magatartás a szerződő fél részéről mikor tekinthető valóban teljesítésnek, s mikor kell úgy értékelnünk a helyzetet, hogy a szándéktól függetlenül teljesítés nem történt. Nyilvánvaló, hogy a hibás teljesítés csak teljesítés esetén értelmezhető, ha pedig teljesítés nem történt, akkor hibás teljesítésről sem lehet szó. Ez újabb példája annak, hogy a hibás teljesítés témakörének teljes kibontása szükségszerűen tágabb összefüggések vizsgálatát is megköveteli. A fogalmi rendszer ilyen módon való kifejtése nemcsak a tananyag elsajátításának előfeltétele, de a joggyakorlat által is folyamatosan figyelembe veendő és alkalmazandó ismereteket jelent.

2. A teljességre törekvés továbbá nemcsak az általános elvi kérdések irányában való nyitottságot hozza magával, hanem azt is, hogy a tárgyalt jogszabályi rendelkezéseknek az elméleti, dogmatikai kifejtése mellett a szabályok gyakorlati érvényesülésének bemutatása is hangsúlyosan jelenik meg a könyvben. Ismét utalhatunk arra, hogy a könyv által felölelt anyag egy teljes féléves kurzus tárgyát képezi, így a kötelező oktatáshoz képest sokkal több lehetőség nyílik a joggyakorlat megismerésére. Ennek megfelelően a szerző nagyszámú bírósági döntést dolgozott fel – változatos módszertani eszközökkel. Egyes esetek csak a könyvben megfogalmazott állítások alátámasztására szolgáló hivatkozások, más esetekben a szerző érdemesnek találta a döntés lényegét adó tétel szövegszerű idézését is, míg megint más esetekben a tényállás részletes ismertetésére és a többfokú eljárásban született döntések bemutatására is sor kerül, lehetővé téve a hallgatóknak egy ügy fejlődését, kibontakozását érzékelni, s azt megfigyelni, hogy a felek, illetve a különböző fokú bíróságok érvei hogyan viszonyulnak egymáshoz, s miként vezetnek el a jogvita lezárásához. A jogesetek megjelenése a könyvben nagymértékben segíti a joghallgatókat a tananyag elsajátításában, ugyanakkor értékes forrásanyagot jelent a gyakorló jogászok számára is: az egyes témakörökhöz tartalmilag hozzárendelt esetekkel a gyakorló jogász kézikönyvként is tudja használni a könyvet. Érdemes még megemlíteni, hogy a szerző a mondandóját helyenként hipotetikus jogesetekkel vagy saját, személyes gyakorlatából eredőesetekkel szemlélteti, amely esetek persze a gyakorló jogászok által hivatkozási alapként nehezen szolgálhatnak, de az anyag megértését nagymértékben segítik, az elvi tételeket pedig elképzelhetővé teszik, azokat szemléletesen magyarázzák.

3. Az egyetemi oktatásban ismert jelenség az, hogy a hallgatók elvárják, hogy kiforrott, vitát már nem tűrő, végleges és egyértelmű jogi megoldásokat kelljen elsajátí-

taniuk, s ne terheljük őket bizonytalan, értelmezésre szoruló, kétértelmű jogi problémákkal. Sajnos ezt a kényelmes, biztonságos pozíciót nem tudjuk számukra maradéktalanul biztosítani, s személyes véleményem szerint ez olyan illúzió lenne, ami a szakmánk természetét illetően vezetné félre a hallgatókat. Nem lehet, és nem is kell megkímélni a leendő jogászokat attól, hogy érzékeljék: egy adott kérdésről többféleképpen is lehet gondolkodni, egy-egy szabály eltérő értelmezéseket tehet lehetővé, amelyeknek felismerésére és az értelmezési lehetőségek közüli – érdemi szempontok alapján történő választásra – a jogásznak alkalmasnak kell lennie.

Meglátásom szerint Czirfusz György könyve nem próbálja hamis illúziókkal kényeztetni az olvasókat. Bátran jelzi azt, ha egy szabály bizonytalanságokat hordoz magában, többféle értelmezést tesz lehetővé. Ezt a módszert támogatja a joggyakorlat korábban már említett bőséges tárgyalása is, hiszen az definíciószerűen mutatja meg, hogy a jogvitában álló felek ugyanazon szabálynak hogyan próbálnak meg eltérő értelmet tulajdonítani. A szerző az ilyen konfliktusos helyzetekben igyekszik a lehetséges álláspontok bemutatására, s azt is jelzi, hogy a lehetséges megoldások közül milyen szempontok alapján, milyen meggondolások alapján érdemes választani. Meggyőződésem szerint ezzel a hallgatókat a szó nemes értelmében vett jogászi hivatás gyakorlására készíti fel, a gyakorló jogászok számára pedig muníciót szolgáltat e hivatás gyakorlásához. Ahhoz, hogy az olvasó a könyvben felvetett problémákkal kapcsolatban ne csak mechanikus megoldásokat keressen (s csalódjon akkor, ha nem kínálkozik ilyen megoldás), hozzájárulhat az is, hogy a hibás teljesítés a mindennapokból jól ismert jelenség, az üzleti életen kívül is mindenkinek személyes élménye, s ekként mindenki motivált lehet abban, hogy a felvetődő jogi problémák mélyére nézzen, s azokra a jog által is támogatott, kiegyensúlyozott megoldást keressen.

Czirfusz György könyvének itt kiemelt sajátosságaiból önként adódik a következtetés, hogy keletkezéstörténete ellenére a könyvnek két jelentős olvasótábora lehet. A közönség egyik részét természetszerűleg a joghallgatók teszik ki, akik ebből a kötetből elmélyült, elméletileg is megalapozott ismereteket szerezhetnek a hibás teljesítés jogi szabályozásáról és a jogalkalmazási gyakorlatról. Az olvasóközönség másik részét viszont remélhetőleg azok a gyakorló jogászok fogják kitenni, akik felismerték, hogy a jogászi hivatás magas színvonalú gyakorlásához kénytelenek folyamatosan tanulni, s hajlandóak ehhez egy elmélyült ismeretekkel rendelkező szakember segítségét igénybe venni. Ezzel a könyvvel ehhez a segítséghez juthatnak hozzá.

ELTE Jogi Kari Tankönyvek 26.

ÖRÖKLÉSI JOG

SZERZŐ: Vékás Lajos
SOROZATSZERKESZTŐ: Kajtár Gábor, Szabados Tamás
ALAPÍTÓ SOROZATSZERKESZTŐ: Varga István
LEKTOR: Tőkey Balázs

ÁRA: 9000 Ft

A hagyatékok értékének látványos növekedése egyre fontosabbá teszi az öröklési jog szabályrendszerének megismerését. Ezt kívánja az is, hogy a hagyatékok összetétele bonyolultabbá vált. Magyarországon közel fél évszázadon át nem ismert vagyontárgyak (például társasági részesedések) és mellettük új vagyontárgytípusok (dematerializált értékpapírt vagy kriptovalutát megtestesítő digitális adatok: elektronikus jelek) jelentek meg a hagyaték tárgyai között. A digitalizáció által lehetővé vált technológiai fejlődés felvet további új kérdéseket a hagyatékhoz tartozó vagyontárgyakat illetően; például: a hagyatékhoz tartozik-e a videójátékban nyitott profilba fektetett pénz? Utalnunk kell arra is, hogy a magyar gyakorlatban is felmerült a személyes adatok forgalomképességének elismerése, és ez a probléma a hagyaték határait is feszegeti.

Vékás Lajos könyve a számos kiadást megélt egyetemi jegyzet alapjaiban felújított és újraírt változata. A szerző feldolgozta a legutóbbi felsőbírósági gyakorlatot, a jogirodalom új termését, és figyelmet fordított az öröklési jog külföldi fejleményeire is. Az alapvetően egyetemi tankönyvnek készült munka az öröklési jog kézikönyveként is használható.

orac.hu › Polgári jog

ORAC Kiadó | +36 1 340 2304 | info@orac.hu